

*Hur skapa
en bivänlig
trädgård?
- en introduktion*

© Kai Alajoki

Aura Trädgårdsvänner

18.2.2025

Innehåll

- Varför?
- Grunderna: boplatser, föda och vatten
- Vilka växter ska man välja, vilka bör man undvika?
- Case: blomsteräng
- Sammanfattning

Varför bry sig?

- Pollinatörerna är viktiga för ekosystemets funktion: växternas fortplantning
- En betydande del av växterna vi odlar för humankonsumtion är beroende eller gynnas av insektpollinering, bland dem de flesta trädgårdsgrödor (frukt, bär, grönsaker)
- Populationer av vildbin och övriga pollinerande insekter har minskat kraftigt de senaste decennierna
- Förändrad markanvändning
- Miljögifter, t.ex. bekämpningsmedel
- Klimatförändringar
- Genom medvetna val i trädgården kan vi hjälpa bina
- Framför allt: det är roligt med liv i blommorna!

Bin behöver
boplatser,
mat och
vatten

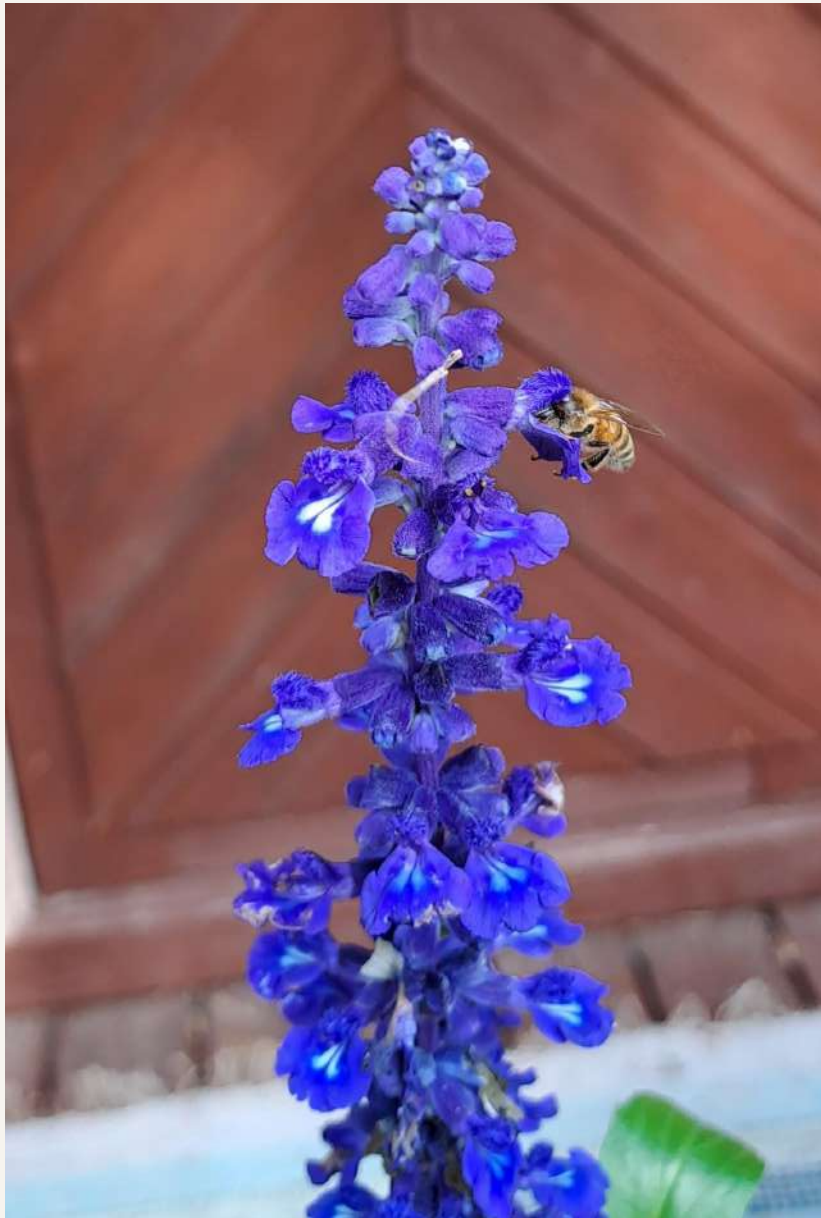
Var bor bina?

- På våren och sommaren bor de vilda bina ofta i marken eller i håligheter i träd
- Av ett samhälle övervintrar vanligtvis endast drottningen
- Lämna små fläckar av bar mark på soliga och sandiga ställen
- Låt bli att städa alltför ivrigt på hösten och på våren - börja först i maj när drottningarna vaknat upp
- Sätt upp insektshotell eller bygg ett risstaket
- Lämna kvar trädstumpar och stubbar

Insekter behöver också vatten

- Vatten behövs bl.a. för att lösa upp pollen och honung
- Ha gärna vattenelement i trädgården: fågelbad, damm m.m.

Binas biff och potatis

- Bina samlar från blommorna nektar och pollen och sprider samtidigt pollen från blomma till blomma
- Nektarn innehåller mest vatten och olika sockerarter
- Pollen är proteinrikt och behövs särskilt till larverna
- Vissa blommor innehåller endast pollen men kan ändå vara attraktiva för bina
- Blomman lockar till sig pollineraren med hjälp av bl.a. färg, form och dofter (nektarmärken)
- Mängden nektar och pollen kan variera

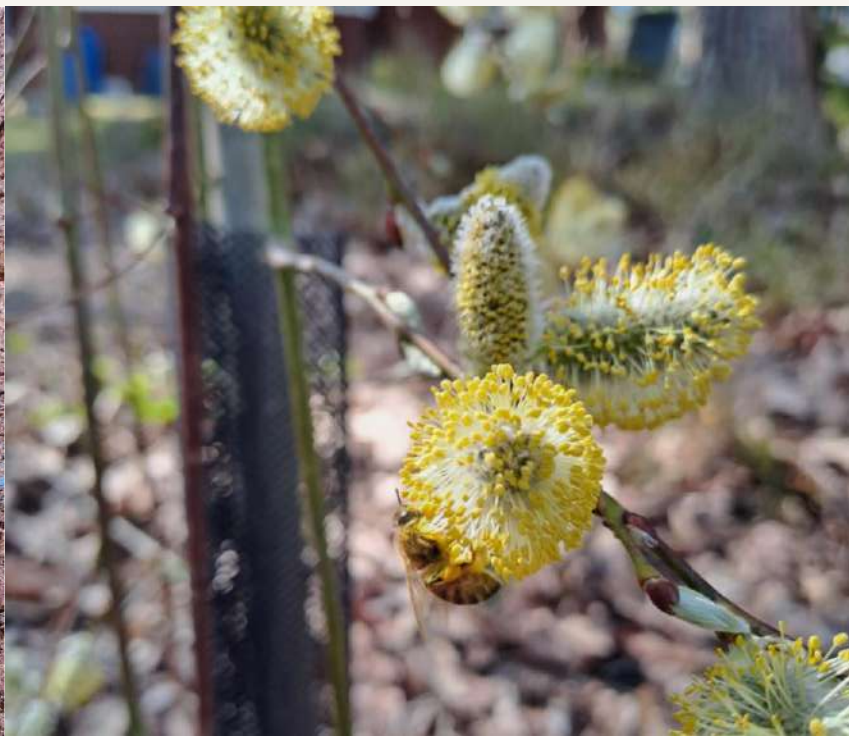
Föda från tidig vår till sen höst

- Sträva efter att ha blommande växter i trädgården hela säsongen från april-maj till oktober-november
- Om växten är liten → flera exemplar
- Våren är viktig för bisamhällets utveckling
- Bra biväxter som blommar på våren är olika tidigblommande lökväxter såsom krokus, pärlhyacint, hyacint, scilla, narciss (påsklilja) och snödroppe
- Hassel och al erbjuder pollen

Föda från tidig vår till sen höst (forts.)

- Videbusken är viktig - de vanligaste Salix-arterna ger både nektar och pollen och får gärna sparas på tomten
- Blommande träd är bra nektarväxter också i torrare förhållanden: lönn, rönn, äpple, päron, plommon, körsbär, hägg, hästkastanj, aronior, lind (i juli) m.m.
- Vårblommande buskar: vinbär, krusbär, buskblåbär, hallon, oxbär m.m.

Föda från tidig vår till sen höst (forts.)

- På för- och högsommaren är gräsmattans "ovälkomna gäster" högt uppskattade bland bina: maskros, klöver, tusensköna → klipp gräsmattan först då blomningen avtar eller ha gångar med "ren" gräsmatta; lämna en del av gräsmattan åt bina
- Bra prydnadsväxter som blommar på högsommaren:
 - Nävor
 - Sedum (fetblad)
 - Veronikor (framför allt axveronika)
 - Kant- och axnepeta
 - Anisisop
 - Tistlar
 - Temyntor
 - Bactimjan
 - Vildvin
 - Blågull
 - Riddarsporre
 - Isop
 - (Stock)rosor med enkel blomma
 - Rosenstav
 - Rysk martorn
 - Pioner
 - Stjärnflocka
 - Praktbetonika
 - Tagetes
 - Praktvädd
 - Lejongap
 - Salvior
 - Honungsfacelia
 - Gurkört
 - Dockkrage
 - Blåeld, liten snokört

Föda från tidig vår till sen höst (forts.)

- Sensommarens och höstens biväxter:

- Malvor
- Gullris (inhemsk)
- Höstkärleksört
- Röd solhatt
- Sommar- och strålrudbeckia
- Solros
- Höstaster (och övriga astrar)
- Rödklint, blåklint, bergklint
- Fackelblomster
- Tistlar
- Stånds
- Ljung
- Kungsljus
- Rosenflockel
- Klematis
- Gullkrage

Tips för grönsakslandet

- Också grönsakslandet kan vara ett paradiset för bina!
- Kryddörter såsom oregano (kungsmünta), timjan, mynta, isop, citronmeliss, gräslök och basilika är ofta utmärkta biväxter → låt dem gå i blom efter skörd
- Baljväxter är ofta bra biväxter (särskilt bondböna)
- Så in blomsterremsor med t.ex. blod- eller persisk klöver, bovete eller honungsfacelia runt grönsakslandet
- Utnyttja blommande fånggrödor: honungsfacelia, ettåriga klöverarter, oljerättika
- Plantera tagetes mellan grönsaksraderna

Ta en funderare!

- Odlar gärna dina blommor själv från frö och undvik – så gott det går – importerade plantor och framför allt blommor
- Fråga efter växter hos bekanta, byt plantor, fråga hos din lokala plantskola/odlare
- Jag väger ca 790 000 gånger mer än ett bi, så även om ett ämne är ofarligt för mig är det nödvändigtvis inte det för bina
- Många bekämpningsmedel testas enbart på honungsbin → hur påverkas de vilda bina?

Ta en funderare! (forts.)

- Satsa på traditionella, beprövade trädgårdsväxter och i Finland naturligt förekommande arter - de är ofta härdiga och har utvecklats i samklang med bina
- Undvik flerdubbla blommor
- Undvik invasiva främmande arter: blomsterlupin, vresros, kanadensiskt gullris, jättebalsamin, fodergetruta m.m.
- Pollen från blomsterlupin har visat sig påverka humlornas reproduktion, nya upptäckter kan överraska
- Var försiktig med arter med annan härkomst, följ upp spridningen och var beredd att avlägsna en växt från trädgården om den "svartlistas"

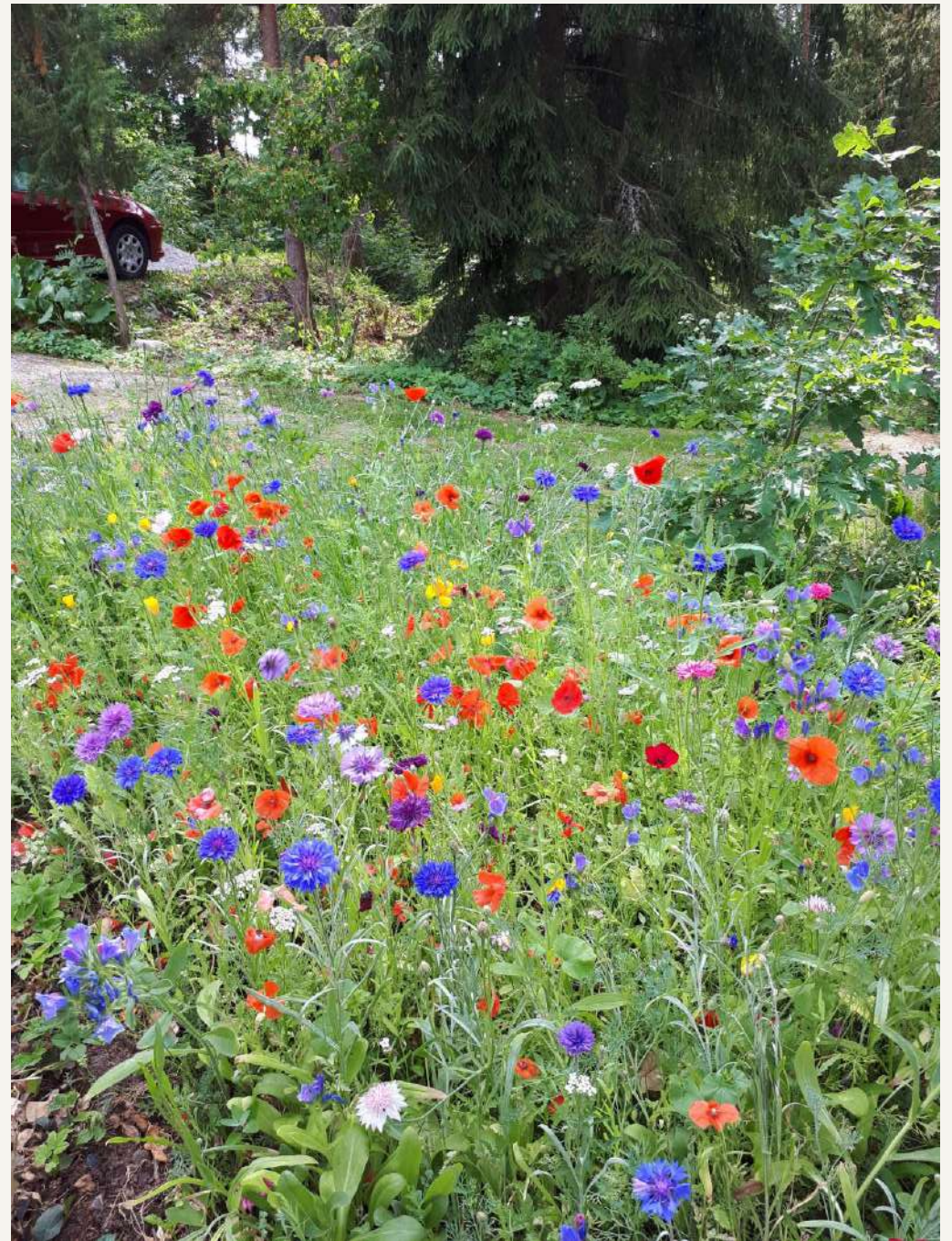

Att anlägga en blomsteräng

1. Välj växter som passar på växtplatsen. Är den torr och solig, välj torktåliga växter såsom klintar, backtimjan, kungsmynta, åkervädd, prästkrage, tjärblomster, silverfingerört, nejlikor, klockor och gulmåra. På lite skuggigare platser passar rödblära, renfana, rölleka, ljung och toppklocka. Humleblomster, fackelblomster, blågull, strandveronika och smörbollar passar på fuktiga platser.
2. Avlägsna roto gräsen och gör en jämn såbädd. Förbättra jorden vid behov med exempelvis sand - inte med gödsel eller mylla!
3. Så fröna sent på hösten eller tidigt på våren så att de hinner stratifieras. Blanda i frön till ettåriga blommande växter, såsom blåklint och kornvallmo för blomning redan samma år. Också ettåriga gräs (t.ex. Westerwoldiskt rajgräs) kan användas som stöd.
4. Att blanda fröna med granulerad kalk eller fin sand underlättar spridningen. Fröna ska ej täckas utan bara tryckas mot marken t.ex. med hjälp av en kratta.
5. Slå ängen på sensommaren när den huvudsakliga blomningen är över. Låt blommorna ligga och fröa av sig, samla därefter ihop och för bort. Syftet är att minska näringshalten i jorden; annars får ängsväxterna svårt att klara sig i konkurrensen.

Också en liten
blomsteräng
ger massor av
glädje – och
förändras
varje år!

Samman- fattning: roligt och enkelt!

- Bina behöver boplatser, mat och vatten
- Städa inte alltför noggrant eller tidigt i trädgården
- Ha blommande växter hela säsongen igenom
- Spara sälgen och videbusken!
- Så honungsfacelia som fånggröda i grönsakslandet
- Undvik flerdubbla blommor, utländska plantor och invasiva arter samt alla former av kemiska bekämpningsmedel
- Gå omkring i trädgården, stanna upp och följ med de små hjältarnas arbete – en källa till glädje och förundran!

Nyttiga länkar, källor och vidare läsning

- Dragväxtlista: <https://alltombiodling.se/bivaxter-draglista/>
- WWF:s Ala villiksi-kampanj: <https://wwf.fi/ala-villiksi/>
- ATV:s nektarbar: <https://www.auratradgardsvanner.fi/nektarbar-mesibaari/>
- Perennfrön och ängsfrön: <https://niittysiemen.fi/sv/>, <https://www.seikkutuote.com/>, <https://maatiainen.fi/>, <https://hyotykasviyhdistys.fi/>
- Finlands Biodlarförbund: <https://hunaja.net/sv/pollinering/binas-naringskallor/>

Tack!
Frågor?

Text och foton:

© Kai Alajoki

kai.alajoki@gmail.com